

Sygn. akt I ACa 930/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 marca 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Piotr Wójtowicz (spr.)
Sędziowie :	SA Joanna Kurpierz SO del. Aneta Pieczyrak-Pisulińska
Protokolant :	Magdalena Bezak

po rozpoznaniu w dniu 4 marca 2016 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa K. W.

przeciwko E. H. i B. K.

o ustalenie

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 5 maja 2015 r., sygn. akt I C 72/14,

- 1) oddala apelację;
- 2) zasądza od powódki na rzecz pozwanej B. K. 1 000 (tysiąc) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego;
- 3) przyznaje od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Częstochowie) adwokatowi J. S. wynagrodzenie w kwocie 6 642 (sześciu tysięcy sześciuset czterdziestu dwóch) złotych, w tym 1 242 (tysiąc dwieście czterdzieści dwa) złote podatku od towarów i usług, z tytułu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym;
- 4) przyznaje od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Częstochowie) adwokat E. K. wynagrodzenie w kwocie 6 642 (sześciu tysięcy sześciuset czterdziestu dwóch) złotych, w tym 1 242 (tysiąc dwieście czterdzieści dwa) złote podatku od towarów i usług, z tytułu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej E. H. z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

SSO del. Aneta Pieczyrak-Pisulińska	SSA Piotr Wójtowicz	SSA Joanna Kurpierz
-------------------------------------	---------------------	---------------------

Sygn. akt I ACa 930/15

UZASADNIENIE

Powódka ostatecznie wniosła o ustalenie nieważności zawartej w dniu 15 lipca 2013 r. umowy darowizny, na mocy której E. H. darowała B. K. wynoszący 32/64 udział we własności nieruchomości położonej w C. przy ulicy (...), dla której Sąd Rejonowy w C. prowadzi księgę wieczystą nr (...) oraz o ustalenie nieważności złożonego przez E. H. w dniu 16 października 2012 r. oświadczenia o odwołaniu testamentu z uwagi na złożenie tych oświadczeń w stanie wyłączającym świadome i swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli; wniosła także o zasądzenie na jej rzecz od pozwanych kosztów procesu.

Pozwane wniosły o oddalenie powództwa i zarzuciły, że zdziałane przez pozwaną E. H. czynności prawne były wynikiem jej świadomej i dobrowolnej decyzji.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy powództwo oddalił, nie obciążył powódki kosztami procesu oraz orzekł o wynagrodzeniu należnym działającym w sprawie pełnomocnikom z urzędu powódki i pozwanej E. H.. Przytoczył Sąd następujące motywy swego rozstrzygnięcia:

W dniu 16 października 2012 r. pozwana E. H. złożyła w formie aktu notarialnego (Rep. A nr(...)) oświadczenie o odwołaniu testamentu sporządzonego w formie aktu notarialnego w dniu 9 września 2002 r.

W dniu 15 lipca 2013 r. w pozwane zawarły w formie aktu notarialnego (Rep. A nr (...)) umowę darowizny, którą E. H. darowała B. K. wynoszący 32/64 udział we własności położonej w C. przy ulicy (...) nieruchomości, oznaczonej jako działka nr (...), dla której Sąd Rejonowy w C. prowadzi księgę wieczystą nr (...).

E. H. urodziła się (...) Ma pięcioro dzieci, w tym córki: K. W. i B. K.. Do września 2012 r. zamieszkiwała w domu przy ul. (...) w C. wraz z powódką, z jej mężem S. W. i z wnuczką M. W.. Po spowodowanym urazem nogi pobycie w szpitalu nie chciała już wrócić do swojego domu i zamieszkała z B. K., a od 9 stycznia 2014 r. przebywa w zakładzie opiekuńczo-lecznicznym w C. przy ulicy (...), gdzie znalazła się na własną prośbę. Do zapewnianej jej tam opieki i pielęgnacji nie ma zastrzeżeń.

E. H. od wielu lat leczy się z powodu schorzeń układu naczyniowego, narządu ruchu i przewodu pokarmowego. Nie stwierdzono nigdy u niej chorób, które mogłyby skutkować przejściowymi zaburzeniami świadomości. Nie wymaga ona stosowania leków psychotropowych. Zażywa od wielu lat leki wspomagające pracę serca i regulujące ciśnienie, które nie wpływają na czynności psychiczne.

Pozwana E. H. nawiązuje kontakt logiczny z otoczeniem, nie cierpi na żadną chorobę psychiczną, niedorozwój umysłowy czy zaburzenia czynności psychicznych. W dacie badania jej przez biegłych sądowych występowało u niej niewielkiego stopnia obniżenie sprawności procesów poznawczych pod postacią spowolnienia procesów myślowych i osłabienie pamięci świeżej, które są związane z procesem starzenia i nie ograniczają świadomości.

W dacie składania kwestionowanych oświadczeń woli u pozwanej E. H. nie występowały zaburzenia psychotyczne, zaburzenia funkcji poznawczych ani przemijające zaburzenia czynności psychicznych, które mogłyby skutkować stanem wyłączającym świadome lub swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. W dacie tej nie przejawiała też takich zaburzeń, jak brak rozeznania, niemożność rozumienia posunięć własnych i innych osób lub niezdawanie sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania.

Stosownie do art. 82 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli; dotyczy to

w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych. Stan wyłączający świadome lub swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli musi wynikać z przyczyny wewnętrznej, a nie z okoliczności, w jakich dana osoba się znalazła. Źródłem tej wady oświadczenia woli są szczególne właściwości jej psychiki lub procesu myślowego.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwala na stanowcze stwierdzenie, że E. H. w dacie składania oświadczenia woli o odwołaniu testamentu i o darowaniu B. K. udziału w nieruchomości nie cierpiała na żadną chorobę psychiczną, niedorozwój umysłowy czy zaburzenia czynności psychicznych. Występowało u niej wówczas jedynie niewielkiego stopnia obniżenie sprawności procesów, które nie ograniczało jednak jej świadomości. Jej stan psychiczny umożliwiał zatem rozeznanie się we własnych sprawach oraz podejmowanie samodzielnych i swobodnych decyzji. Kwestia racjonalności czy słuszności podjętych przez nią decyzji z punktu widzenia dobra powodki uchyla się od oceny, powództwo o ustalenie nie może bowiem być oceniane i rozstrzygane jedynie w oparciu o treść art. 5 k.c.

Kompetentnymi do oceny stanu psychicznego, intelektualnego i emocjonalnego człowieka są wyłącznie biegli z zakresu psychiatrii i psychologii. Z tych przyczyn oddaleniu podległ wniosek powodki o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych lekarzy z zakresu reumatologii, neurologii i hematologii.

Należy dodać, że odniesieniu do żądania ustalenia nieważności odwołania testamentu nie zachodzi niedopuszczalność drogi sądowej i co do zasady tego rodzaju powództwo na podstawie art. 189 k.p.c. nie jest wykluczone, podobnie jak odrębne powództwo o ustalenie nieważności testamentu. Z reguły jednak brak będzie interesu prawnego w wytoczeniu takiego powództwa.

W niniejszej sprawie powodka nie wykazała interesu prawnego w uzyskaniu rozstrzygnięcia ustalającego nieważność odwołania E. H. testamentu przez pozwaną w dniu 16 października 2012r., i to niezależnie od niewykazania przesłanek nieważności tego oświadczenia woli

Z tych wszystkich względów powództwo należało oddalić.

Jako podstawę rozstrzygnięć o kosztach przywołał Sąd normy art. 102 k.p.c., oraz art. 29 ust. 1 ustawy Prawa o adwokaturze oraz §2 ust. 1 i ust.3, §6 pkt 7, §19 i §20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

W apelacji od opisanego wyroku powodka zarzuciła obrazę art. 278§1 k.p.c., art. 217 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c., art. 380 k.p.c. w związku z art. 162 k.p.c. oraz art. 82 k.c. i w oparciu o te zarzuty wniosła o zmianę wyroku przez uwzględnienie jej powództwa w całości lub o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji; w każdym przypadku wniosła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanych kosztów postępowania za obie instancje. Wniosła nadto o dopuszczenie i przeprowadzenie w postępowaniu apelacyjnym dowodu z opinii biegłych z zakresu reumatologii, neurologii i hematologii.

Pozwane wniosły o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego; wniosły nadto o oddalenie zawartego w apelacji wniosku dowodowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Art. 380 k.p.c. i art. 162 k.p.c., naruszenie których zarzuca skarżąca, stanowią, odpowiednio, że sąd drugiej instancji, na wniosek strony, rozpoznaje również te postanowienia sądu pierwszej instancji, które nie podlegały zaskarżeniu w drodze zażalenia, a miały wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, i że strony mogą zwrócić sądowi orzekającemu uwagę na uchybienia przepisom postępowania, wnosząc o wpisanie zastrzeżenia do protokołu. Żadna z tych norm nie jest adresowana do sądu pierwszej instancji, w żadnym razie zatem nie mógł on im uchybić.

Co się z kolei tyczy pozostałych zarzutów proceduralnych, to dotyczą one jednej kwestii: tego mianowicie, że – zdaniem skarżącej – uchybieniem Sądu Okręgowego było oddalenie wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych z zakresu reumatologii, neurologii i hematologii na okoliczność, czy schorzenia, na które cierpi, i przyjmowane przez nią w związku z tym leki mogą mieć wpływ na podejmowane przez nią decyzje. Zarzuty te są chybione. Zgodnie z art. 227 k.p.c. przedmiotem dowodu czyni się te fakty, które mają dla rozstrzygnięcia istotne znaczenie. Niewątpliwie stan świadomości i swobody pozwanej E. H. w dacie kwestionowanych przez powódkę czynności miał dla rozstrzygnięcia znaczenie, nie oznacza to jednak, że możliwy był do dowodzenia dowolnymi środkami, rodzaj dowodu bowiem dostosowany być musi do okoliczności, które ma stwierdzić. Ustalenie stanu psychicznego i samodzielności mentalnej osoby dokonującej czynności prawnej wymaga szczególnej wiedzy, którą dysponować mogą tylko biegli z zakresu psychiatrii i psychologii, stąd dla wydanej przez nich opinii w żadnej mierze konkurencyjną być nie może opinia sporządzona przez biegłych z innych dziedzin medycyny, w tym z dziedzin tak odległych, jak reumatologia lub hematologia, ale i neurologia, która wszak także zajmuje się nie psyche a somą. Z tej przyczyny zaniechanie przez Sąd Okręgowy prowadzenia wnioskowanego przez powódkę dowodu z opinii biegłych z takich właśnie specjalności nie stanowiło żadnego uchybienia proceduralnego, w szczególności zaś nie naruszało norm ani art. 217 k.p.c., ani art. 278§1 k.p.c.; z tej samej przyczyny nie było żadnego uzasadnienia dla prowadzenia dowodu z takich opinii w postępowaniu apelacyjnym.

Bezzasadność zarzutów o charakterze procesowym, w istocie skierowanym przeciwko poczynionym w sprawie ustaleniom, pozwala Sądowi Apelacyjnemu ustalenia te w pełni zaakceptować i uznać za własne. Dotyczy to w szczególności kluczowych dla rozstrzygnięcia ustaleń, że w dacie działania kwestionowanych przez powódkę czynności, to jest i w dniu 16 października 2012 r., i w dniu 15 lipca 2013 r., pozwana E. H. działała swobodnie i miała zachowaną pełną świadomość treści i skutków złożonych oświadczeń woli.

Przy takich ustaleniach nie sposób podzielić tezy skarżącej, jakoby Sąd Okręgowy przy orzekaniu dopuścił się obrazy art. 82 k.c.; przeciwnie – stanowisko jego z normą tą jest w pełni zgodne, a powtarzanie przywołanych przezeń argumentów miałyby się z celem. Na pełne podzielenie zasługuje też konstatacja tego Sądu, że nie było w sprawie niniejszej jego rzeczą ocenianie decyzji majątkowych pozwanej E. H. z punktu widzenia zasad współżycia społecznego lub z punktu widzenia subiektywnego pokrzywdzenia przez nią powódki i jej rodziny.

Z powyższych względów na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

Rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego podstawę swą znajduje w normach art. 102 k.p.c. oraz w przepisach §13 ust. 1 pkt 2 w związku z §6 pkt 7 i w związku z §2ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Orzekając na podstawie art. 102 k.p.c. o częściowym tylko zwrocie pozwanej B. K. kosztów postępowania apelacyjnego i nie obciążając powódki kosztami tego postępowania należnymi, co do zasady, pozwanej E. H., miał Sąd Apelacyjny na uwadze trudną sytuację materialną i życiową powódki, wywołaną (między innymi) skarżonymi przez nią czynnościami prawnymi.

SSO Aneta Pieczyrak-Pisulińska SSA Piotr Wójtowicz SSA Joanna Kurpierz